

POHJANLAHDEN
RANTATIE –HANKE
TURUN YLIOPISTO 2011

TARINOITA TEIDEN VARSILTA

Tarja Laine

TARINOITA TEIDEN VARSILTA

© Tarja Laine / Turun yliopiston kulttuuriperinnön oppiaine & Turun yliopisto / Pohjanlahden rantatie –hanke

http://hum.utu.fi/oppiaineet/satakunta/tutkimus_ja_jatko-opiskelu/projektit/Pohjanlahti.html

Blogi: <http://pohjanlahdenrantatie.vuodatus.net/>

Facebook: <http://www.facebook.com/Pohjanlahdenrantatie>

Taitto

Mikael Lähtenmäki

Kansikuva

Näkymä Eurajoen Irjanteen kirkon kellotapulilta kylän raitille. Kuva: Tarja Laine

Turun yliopisto / Kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen julkaisuja 30

Turun yliopisto / University of Turku

Kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen koulutusohjelma, PL 124, 28101 Pori

www.hum.utu.fi/oppiaineet/satakunta

ISBN

978-951-29-4752-2 (painettu)

978-951-29-4753-9 (verkko)

ISSN

1799-0564

TARINOITA TEIDEN VARSILTA

Kenttätöön vaiheita

Tutkimusosahanke *Tarinoita teiden varsilta* liittyy *Pohjanlahden rantatie -hankkeeseen*, jonka tavoitteena on muuan muassa parantaa Pohjanlahden maaseudun elinvoimaisuutta ja asukkaiden elinmahdollisuuksia, saada Pohjanlahden maaseutumaisemalle rannikkoseudulle lisää matkailijoita sekä parantaa seudun imagoa elinvoimaisena asuin- ja matkailualueena. Vanhat tiet ovat kiitollisia kulttuurimatkailun kehittämisen lähtökohtia, koska kulttuurikohteet keskittyvät luontevasti niiden varsille¹. *Tarinoita teiden varsilta* lähestyy matkailutietä Eurajoen Irjanteen asukkaiden ja tien käyttäjien näkökulmasta. Tien historia ja nykyisyys ovat osa asukkaiden historiaa ja elämää, ja ympäristön muutokset ovat leimanneet heidän kokemuksiinsa tien varrella. Näitä kokemuksia sekä kertomuksia kartoitettiin muistitietoa keräämällä.

Kenttätöön kohderyhmänä oli Eurajoen Irjanteen, Mullilan ja Huhdan kylän asukkaat ja tavoitteena oli tuottaa Pohjanlahden rantatiehen liittyvää tarinaperinnettä. Vanha rantatie kiemurtelee Eurajoen keskustasta Irjanteen kylän läpi ja jatkuu sieltä pohjoiseen Huhdantietä pitkin kohti Nakkilan Leistilää. Tie seurailee Eurajoen rantamia. Tällä tieosuudella ei ole asutusta juuri lainkaan, vaan maisema koostuu lähinnä tien pohjoispuolella loivasti kohoavista peltoaukeista. Saharinkosken lähellä tien eteläpuolella on Ruikan mylly, jonka jälkeen tie kääntyy loivasti pohjoiseen.² Haastateltavaksi kaivattiin ihmisiä, jotka asuvat tai ovat asuneet tämän tien varrella.

Tutkimusosahankkeen yhteyshenkilönä toimi kulttuurisihteeri Pirjo Jaakkola, joka ilmoitti haastateltavien ja minun väliseksi yhteyshenkilöksi Eurajoen kirjastoautokuljettaja Leena Faltun. Sovimme, että Falttu ottaa ensin yhteyden kylän asukkaisiin ja kertoo hankkeen taustasta. Minun oli siten helpompi kylän ulkopuolisena henkilönä soittaa kylän asukkaille ja sopia haastatteluajoista. Haastatteluun halukkaita löytyi lopulta yhteensä 20. Haastateltavista osa asuu Huhdantien varrella, osa Mullilan kylässä ja osa Irjanteen keskustassa. Haastateltavista viisi asuu nykyään Eurajoen keskustassa, mutta he ovat aiemmin asuneet pitkään Irjanteella ja Mullilassa. Haastateltavien entiset kotitalot ovat yhä edelleen pystyssä entisessä kotikylässä, mutta niitä asuttavat uudet asukkaat.

¹ Häyrynen 2009, 11.

² Lähteenmäki 2009, 30.

Tavoitteenani oli alun perin saada haastateltavia juuri nimenomaan rantatien varrelta ja erityisesti Huhdan kylästä. Innokkaita tarinan kertojia löytyi kuitenkin niin Irjanteen keskustan tuntumasta kuin Mullilastakin, joten kenttätyön kohdealue laajeni alun perin suunnitellusta. Kylät sijaitsevat niin lähellä toisiaan, että minulle, kylän ulkopuoliselle henkilölle, kylien rajojen hahmottaminen saattoi välillä tuntua vaikealta. Irjanteen ja Mullilan kylien erottaminen oli erityisen hankalaa, sillä ne sijaitsevat hyvin lähekkäin toisiaan. Irjanteen kylä sijaitsee kuuden kilometrin päässä Eurajoen keskustasta ja siellä on noin 150 asukasta. Mullilan kylässä asukkaita on noin 80. Mullilan kylä sijaitsee Irjanteen kylän vieressä; risteyksestä katsottuna oikealle kaakkoon päin. Huhdan kylässä on noin 100 asukasta ja se sijaitsee hieman erillään, noin kolmen kilometrin päässä Irjanteen keskustasta koilliseen. Näitä kahta kylää, Irjannetta ja Huhtaa, erottaa pitkä peltoaukea, joten rajojen tunnistaminen oli huomattavasti paljon helpompaa. Kaikille kylien haastateltaville oli yhteistä se, että he tuntevat tai tietävät toisensa, käyttävät samoja teitä kulkemiseen, ovat käyttäneet samoja jo kauan sitten kylistä hävinneitä palveluita, ja he kaikki ovat osana pientä ja ainakin ulkopuolisen silmin kokemaan hyvin tiivistä yhteisöä.

Käytin haastattelujen metodina teemahaastattelua. Teemahaastattelulla tarkoitetaan löyhästi strukturoitua haastattelua, jossa ennalta määritellyt teemat käydään läpi vapaan keskustelun muodossa. Haastateltava saa ilmaista ajatuksensa omin sanoin, mikä mahdollistaa yksilöllisten mielikuvien ja tulkintojen tutkimisen. Teemahaastattelussa pyritään siis huomioimaan haastateltavien tulkinnat ja merkityksenanto. Teemahaastattelut vaativat kuitenkin huolellista etukäteissuunnittelua ja aihepiiriin tutustumista, sillä käsiteltävät aihepiirit valikoituvat erilaisin perustein. Kysymysten harkitsemisen lisäksi myös haastateltavien valitsemiseen kiinnitetään huomiota: tutkimukseen osallistuvia ei pidä valita satunnaisesti. Teemahaastattelu ei pakota haastateltavien ajatuslogiikkaa tutkijan määrittämään uomaan eikä hävitä puheen yksilöllisiä merkityksiä ja yhteyksiä. Teemahaastattelut sopivatkin kulttuurien tutkimuksen aineistonkeruumenetelmäksi ja kaikki puheessa esiin tulevat ajattelumallit ovat relevanttia tutkimusmateriaalia.³

Laadin haastateltavia varten haastattelurungon eli teemalistan⁴ niin, että etenimme kysymyksestä toiseen johdonmukaisesti. Kysymykset saattoivat herättää uusia kysymyksiä ja aiheesta rönsyiltiin

³ Sintonen 1999, 71.

⁴ Haastattelujen teemalista, liite 1.

välillä melko reippaasti täysin ennalta määrittelemättömään aihealueeseen. Näin haastatteluista syntyi mukavia juttutuokioita, jotka melkein aina tuntuivat loppuvan kesken. Käyttäessäni haastateltavien lausuntoja tekstissäni, olen ilmoittanut heidän ikänsä ja sukupuolensa sulkeissa sitaattien jälkeen. Olen käyttänyt heidän haastattelujaan juuri siinä muodossa, kuin ne on minulle kerrottu eli kertomuksissa ja litteraatioissa kuuluu alueen omaperäinen ja ainutlaatuinen murre sekä kertojan oma ääni.

Olen kertonut haastateltaville haastattelujen alussa sen, että tieteellisen tutkimuksen velvollisuutena on tuottaa luotettavaa ja hyvin perusteltua tietoa loukkaamatta kuitenkaan tutkittavien ihmisten yksityisyyden suojaa. Yksilön oikeudet korostuvat ja esimerkiksi arkaluontoiset asiat on määritelty henkilötietolaissa.⁵ Henkilötietolain (22.4 1999/523;11) tarkoituksena on toteuttaa yksityiselämän suojaa ja muita yksityisyyden suojaa turvaavia perusoikeuksia henkilötietoja käsiteltäessä sekä edistää hyvän tietojenkäsittelytavan kehittämistä ja noudattamista.⁶ Haastateltavat täyttivät haastattelujen alussa käyttölupalomakkeen, joka toimii todisteena siitä, että haastattelija on pyytänyt haastateltavalta luvan äänitteen käyttöön⁷. Kaikki haastattelut on taltioitu cd:lle ja tämä aineisto sekä kenttäpöytäkirjat on luovutettu Pohjanlahden rantatie -hankkeelle. Aineisto on arkistoitu Turun yliopiston Kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen koulutusohjelman kokoelmahuoneeseen Porin yliopistokeskuksessa.

Haastateltavien ikäjakauma on varsin laaja. Haastateltavat ovat syntyneet vuosina 1917–1969. Yksi haastateltavista on syntynyt 1910-luvulla, kahdeksan 1920-luvulla, viisi 1930-luvulla, yksi 1940-luvulla, kaksi 1950-luvulla ja kolme 1960-luvulla. Seitsemän haastateltavaa asuu Huhdantien varrella, yhdeksän asuu tai on asunut Mullilassa ja neljä asuu tai on asunut Irjanteen keskustassa. Haastateltavista yksitoista on naisia ja yhdeksän miehiä. Haastateltavista 13 on syntynyt samassa kylässä, jossa nyt asuu. Viisi on muuttanut kylään avioliiton myötä ja yksi pariskunta muutti työn perässä Irjanteelle Paneliasta. Avioliiton kautta on kyliin tultu Kokemäeltä, Harjavallasta, Luvialta ja Paneliasta.⁸

⁵ Kuula 2006,15.

⁶ Finlex [www] <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990523>. 4.9.2011

⁷ Käyttölupalomake, liite 2

⁸ Taulukko haastateltavista, liite 3.

Haastattelut on tehty 2.5.2011–10.5.2011 välisenä aikana. Ennen haastatteluja pyrin tutustumaan alueeseen, sen historiaan ja kulttuuriin käymällä kylissä, lukemalla kirjallisuutta ja tekemällä alustavia haastatteluja lähipiirin parissa. Eurajoki on tullut minulle tutuksi vuosien varrella, sillä olemme olleet kesäasukkaina Eurajoen Kuivalahdella vuodesta 1981 lähtien. Toukokuun 1. päivänä 2011 tein tutustumismatkan Irjanteelle, jossa kartoitin aluetta ja tutkin rakennuksia sekä kylän yleisnäkymää. Heinäkuun 27. päivä kävin tutustumassa Vuojoen kartanoon sekä Välimaan perinnetorppaan. Perinnetorppalla järjestetään 1900-luvun alun perinnetaitoihin liittyviä näytöksiä, esimerkiksi lampaan keritsemistä, ruuan valmistamista ja peltotöitä⁹. Elokuun 4. päivänä, kuten kesätorstaisin aina aikavälillä 4.7.–7.8.2011, Irjanteen museoalueella oli jälleen avoimet ovet alueen museoihin. Koulumuseossa oli mahdollisuus osallistua kiertokouluaikeeseen koulunkäyntiin.

Kävin tutustumassa eri museoihin ja osallistuin myös koulumuseossa esitettävään kiertokouluun. Satakunnan vanhimmassa, vuonna 1731 rakennetussa puukirkossa, oli opas vastaamassa kysymyksiin ja kertomassa Irjanteen historiasta. Kylään tutustuminen haastattelujen jälkeen antoi alueelle erilaiset kasvot – olinhan aikaisemmin keväällä kuullut monenlaista tarinaa alueeseen liittyen.

⁹ Heino 1987, 302–303.

Tarinoita teiden varsilta

Kulkija väsyy,
polku kestää.
Matkaajat vaihtuvat.
Tie pysyy.¹⁰

Sain Irjanteen kirkolta mukaan postikortin, jonka etupuolta koristaa oheinen evankelista Erkki Lemisen teksti. Irjanteen kirkolle johtaa teitä kolmesta suunnasta. Kirkon osoite on Huhdantie ja se on Huhdantien varrella. Kirkolle pääsee myös Mullilan kautta ja valtatie 8:lta Kämpäntietä pitkin. Kirkko sijaitsee melkein keskellä kylää ja se on ollut tällä paikalla jo 280 vuotta. Kylän asukkaille kirkko ja kirkonseutu ovat osa arkipäivää, ”sillä ne ovat olleet siinä aina”. Kirkkoon ja sitä ympäröivään alueeseen liittyy monenlaisia muistoja ja ajatuksia.

Kirkon alue kerää kylän asukkaita yhteen muun muassa yhteisillä siivoustalkoilla keväisin. Kirkonseudusta halutaan pitää huolta, sillä se on osa kylän perinnemaisemaa. Kirkossa on juhlistettu joulua ja vietetty häitä monen sukupolven ajan.

Ei sitä oikein ossaa ajatella, että mikään perinnemaisema on lähellä. Se (kirkko) on vaan siinä aina ollut. (mies, 1931)

Irjanteen kirkko on liian tuttu silmissä, ei sitä osannu kattoo erilaisesti. (nainen, 1936)

Irjanteen kirkos on äiti vihitty ja minut ja tytäarkin vielä. Se on kai liian tuttu – et ei sitä osaa sillai ajatella erikoisena. (nainen, 1949)

Sota-aikana tuli oltuu ussei kirkos, ko isä oli semmone epäviralline kirkkoväärtti. Kirkossa ol kovi kylmä talvisi ja siel pirettii vaan joulukirkko. Ja sit aina enne häitä mää autoi issää kirko siivoomises ja harja varrel verettii suurimmat hämähäki verkot pois. (mies, 1927)

¹⁰ Taivaallinen taukopaikka [www]: <http://www.taivaallinentaukopaikka.fi/rukouksia-matkallesi>. 20.8.2011.

Kirkon eres oli ennen perunamaa ja se ol aika ruokottomas kunnos. Siel oli oikein ryjästetty kunnolla. Nyt mäjellä pidetään aina keväsin siivoustalkoita. (mies, 1927)

Kirkonkellojen avulla on kyläläisille ilmoitettu niin iloista kuin suruista. Kuolemantapauksesta tiedottaminen ja pyhän alkaminen toimitettiin ja toimitetaan osin vieläkin kelloja soittamalla. Kirkonseutu on kiehtonut myös kylän nuorukaisia öiseen aikaan.

Enne sitä kirkonkelloo verettii sillai, et koko torni heilu! Ja kerra siel kirkontornis kävei joku vähä soittaaas kelloi yöllä ja se oli vähä semmonen skandaalijuttu. Emmää muista niitte nimej, siit on aikaa. (mies 1922)

Vieläkin ne soittaa kelloja lauantaicin kello kuus - ilmottaa, että pyhä on alkanu. Se tulee vieläkin kesäaikana. (mies, 1969)

Joskus poikina kiivettiin kirkon torniin ja komautetiin kirkon kelloon, arvaas kumisiko se siellä sisällä! Kyl me sit vähä juostiin karkuu! Ja sit joskus poikina saatii päähän, et mennää keskiyöl kiertää kirkko 12 kertaa ympäri. Ei me montaa kertaa keritty, ko rupes portti narisee ja sit mentiin ja lujaa! (mies, 1969)

Ennen ne soitti noita kirkonkelloja lujempaa ja aina tiesi, et kumpi on kuollu, nainen vai mies. Sit se soitti eri äänel ikäluvut ja sit tiesi, et minkä ikäsest oli kyse. (mies, 1924)

Kirkko kuuluu oleellisesti kylän kuvaan. Yhtä oleellisesti kuuluivat kaupat aikoinaan kylän raitille. Tänä päivänä Irjanteella, Huhdalla tai Mullilassa ei ole yhtä ainuttakaan kauppaa. Kaupat ovat jo vuosia sitten sulkeneet ovensa ja osa kyläläisistä muistelee haikeana sitä aikaa, jolloin kauppojen edessä ja sisällä kävi kuhina.

Ei siellä ole ilkivaltaa juurikaan tehty. Mopoporukka taitaa nykyään olla Paasikiven, pappilankulman eli Järvenpääntien nurkilla norkoilemassa, kun ei kerran kauppojakaan enää ole. (mies, 1950)

Joskus tosa kaupan nurkal joku mopopoika kokoonnui, mut ei nyt enää näy - muuta ko ohi pöräyttävät. Ajavat kirkoll ko siel on sit enemmän. (mies, 1931)

Mukulat vaan lens pitki kirko mäkkee. Ne pelas kaikkee ja oli yhres. Nykyää ne on tämmösii jo nuorena, ko mää olen ny! (mies, 1924)

Eurajoen Irjanteen kirkonmäki v. 2011. Kuva: Tarja Laine.

Kauppareissuille lähdettiin, vaikkei kauppaan varsinaisesti asiaa olisi ollutkaan. Kylien asukkaille oli tärkeää kaupankäyntiin liittyvä sosiaalinen kanssakäyminen, sillä kaupassa tai matkalla kauppaan törmäsi aina johonkin kyläläiseen, jonka kanssa sai vaihtaa muutaman sanan. Kauppoja toisaalta kaivataan, mutta toisaalta ympärillä oleva yhteiskunta on muuttunut niin paljon, että ajatus kyläkaupasta tuntuu lähinnä utopistiselta. Mutta kauppoihin ja kaupankäyntiin liittyviä muistoja kyläläisiltä löytyi yllin kyllin:

Täällä todellakin oli kolme kauppa eli Suomen kauppa, Suojan kauppa ja Osuuskauppa. Ja sitten oli vielä Kylänpään leipäliike ensin Vankan talossa ja sitten Osuuspankin uudessa rakennuksessa ja nyt sillä on oma uusi rakennus, jossa on leipomo, mutta ei myymälää. (nainen, 1951)

Kun muutin tänne vuonna 1971, niin lähes joka talossa oli pari lehmää, possuja, kanoja ja hevosia. Ja ryytimaalla kaikki viljelivät jotain ja silti kaupat kannattivat!

Nykyään vaikka ei enää olla omavaraisia, niin siltikään kyläkaupat eivät kannata.
(nainen, 1951)

Ei se nyt niin kauhiasti haittaa vaikkei kaupaa ole, niinkin kauan kun mä vielä autolla ajan, niin tommonen kuus kilometrii oo mittään. Sitä lähtee ihan ajankulukseenki käymää kirkolla. (mies, 1931)

Kyl tääl oli nin palj palveluita, ko vertaa nykyaikaan! (nainen, 1961)

Keskusta kasvaa ja Irjanne kuihtuu. Ei sitä iha joka hiivapaketi takia kylälle lähretä. Kyl se vaa on aika vaikeeta sopeutua, et kaupoi ei enää o. Asioista ei tierä enää yhtään mitää – kaupal kuuli aina kaikki. (mies, 1927)

Joka päivä kävein kaupas, sillo ko ne oli, menin sinne pauhaamaan miesten kans. Siel sai iskettyy tarinaa. Kaik on ny menny ja kaikk täytyy hankkii kirkolt. Mut mul on apulainen ja se lähtee auliisti. (nainen, 1925)

Poikasena muistan, ko kaikki vanhat ämmät oli kaupass höpöttääs asioita. Ja sillo ko puuttu jääkaapit huusholleista, ni kaupaski piti käydä usein. (mies, 1922)

Sillo juteltiin asiakkaitten kans päivän tapahtumii, ei nykyää sillai, oli myyjä joka annoi ne tavarat. Sit se vähä muuttu, ku tuli meilleki se valintamyymälä, et se ei enää ollu semmost kotoista. Pari tuolia oli kans ja mummot sit aina lepäs vähä enneku jatko matkaa. Se oli semmost lepposaa jutustelua. (nainen, 1936)

Vielä 1960- ja 1970-luvuilla saattoi poliittinen kanta vaikuttaa kaupan valintaan. *Sitä oikein ihmeteltiin, että kui porvari tuli työläisten kauppaan?!* Arkinen elämä pyöri kauppojen ympärillä ja lapset sekä nuoret kuuluivat osana tähän arkeen. Menneitä aikoja on mukava muistella:

Lapsilla oli hoitopaikka kaupan tontilla, mut ei ne siel pysyny. Lapset siis pyörivät kintuissa, eikä se mitenkään kaupan toimintaa haitannut. Kyläläiset aina joku ruokki ja Hillevi teki voimaleipiä. Voimaleipä on siis sellainen, että on lauantaimakkarasiivu ja sen päällä Balkanin-makkarasiivu ja sitten vielä tuoretta kurkkua; leipää siinä ei siis ollut ollenkaan. Ei semmosta makkaraa enää saakkaan. Ja alakerrassa oli vessa ja poikaa kävi pisuttamassa kuka nyt myyjistä ehtis. (nainen, 1936)

Sulla onkin tasaraha, johon poika vastasi: äit on kiukkune, jos sää kaikk otat! (nainen, 1929, myyjänä aikoinaan yhdessä Irjanteen kaupassa)

Kaupan kulmilla norkoiltiin nuorena. Siin ol iso postilaatikko ja sen päällä istuttii. Ja sit ol puhelinkioski. (nainen, 1961)

Myymälän tontil oli myös kioski, mikä oli auki kaupan jälkeen yhdeksään asti. Nuoret kokoontuivat siinä. Ne istuskeli siin ja söivä makkaraa. (nainen, 1936)

Tähä o totuttu, ei kukkaan menis ennää tämmösii kauppoin, kyl täytyy issoo markettii mennä. Juu ja tääl oli ihan umpisokea mies myymälänhoitajana, se tuns rahat ja ei kukkaa pystyny huiputtaa, ei. Se tuns kävelemisens askeleist sen kuka tuli. (nainen, 1930)

Kävelten ne (Mullilan kylän naiset) kauppaan meni ja kanto kassit, jumalisten konnen meinaan itekään jaksa kantaa. Ei täs montaa suoraa kohtaa oo täs tiessä. (mies, 1969)

Huhdalla oli myös kolme kauppa, kaik iha sadan metrin sisällä. Nykyää ne rakennukse o asuntoina. Posteljooni-Maija toi postin pyöräl tai potkukelkal. Maija oli semmone tietotoimisto, joka kertoi kaikki kylän tapahtumat, syntymät ja kuolemat. Maija o kuollu jo lähes 40 vuotta sitte. (nainen, 1930)

Ja joskus kaupan aukioloaikojen ulkopuolellakin oli kauppaan asiaa:

Kuka ny haki mitäkin, ruokaa tai kananrehua ja sit joku halus tulla yksin kauppaan vaikka joulun edellä. Tuli vaik seittemän aikaan ja oli myöhään, halus valikoida rauhassa ja jutella. Ei sillo voinu sannoo et ei käy. (nainen, 1936)

Teiden varsilta löytyi aikoinaan paljon erilaisia palveluita, joista nykyään ei välttämättä näy jälkeäkään. Ulkopuolinen kulkijakin saattaa silti tunnistaa rakennukset, joissa ennen on ollut kauppa, mutta jotka nyt ovat muussa käytössä – yksityisasuntona, kissahoitolana tai kokonaan tyhjillään. Tien varrella toimi kauppojen lisäksi kahviloita, kioskeja, pankkeja, autokorjaamo, huoltoasema, teurastamo, mylly, saha ja meijeri, joka sittemmin toimi vähän aikaa myös

uimahallina. Ennen sotia Irjanteella oli myös oma kehräämö, suutari ja kraatari. Toimiva kylä palveluineen herätti monia mukavia ja humoristisia muistoja asukkaiden keskuudessa:

Meijerissä toimi alueen ainut uimahalli meijerin jäähuoneessa 1970-luvun alussa, edes Raumalla ei ollut silloin vielä uimahallia. Käytiin naapurin kanssa siellä ja oltiin vakiasiakkaita, ei siellä paljon muita ollutkaan. (nainen, 1951)

Tänä päivänäkin puhutaan Vankan ja Kohnan taloista, vaikka näiden sukujen asukkaita ei ole aikoihin asunut niissä. Talo siis elää sillä nimellä. Kilometrin päässä kylälle päin on entinen huoltoasema vasemmalla, siinä toimi ennen myös teurastamo. Nyt se on asuinrakennuksena ja teurastamo varastona – siinä sijainnut kahvila tunnettiin nimellä Mulliklubi, koska teurastamo oli vieressä. (mies, 1950)

Lahdenranna punases rakennukses ol ensimmäinen pankki ainakin vielä vuonna 1949, ja kassakaappina oli matkalaukku kaapi al! Osuuspankki oli ensin siin kaupan yhteyres, siin tehtiin semmonen pien huon. (mies, 1924)

Kyläläiset, etenkin miehet kokoontuivat aikoinaan kylän kahviloissa ja baareissa. Janoa ei aina sammutettu pelkästään limsalla tai kahvilla; toisinaan mukavan juttuseuran lisäksi maisteltiin pilsneriä.

Vanhan Uran myymäläs oli baari, siellä käytiin kahvilla. Miehiä siellä istui välillä iha parikymmentäki ja joskus vähä kanniporukoitaki. Ite polttivat (viinan). (mies, 1931)

Ristilää vastapäät oli kahvila ja gramofoni saatto soir yhteentoist asti illal, ku paikka meni kiinne. Miehiä tuli pois sieltä tien täyreilt iloisit tunnelmis. Seuraavana aamuna silti mentii välttämää (kyntämään). (mies, 1927)

Uran yhteydessä oli kaljapubi sillo, ko met ollaan tultu (1949) ja sitte toine tuli siihe Vankalle ja sitä pilsneriä ne siellä joi. (nainen, 1929)

Uran kahvila oli Suojan kauppas, kaikki istu lakki päässä ja kaljaa ryyppäs ja aika pulina kävei, ko siel ain pruukas ol. Pilsnerii se oli ja pullo oli tääl lahkeis. Se teki vähä

semnose jännitykse säväyksen. Ei siel naisia ollu eikä naisetka sillo polttanu. Sillo nuore miehenä täyry ol tupakkiasku tasku vaikkei polttanu. (mies, 1933)

Sitten oli pari kioskia, Suomen kioski ja Lauhtun kioski. Uran kahvila oli hyvin merkittävä paikka, ja se loppui jo 60-luvulla. Eurajoki on ollut viimeisiä, joka salli keskioluen tulon kauppoihin. Kylässä on toiminut hyvin vahva raittiusyhdistys Irja. Ja sitten on kristillinen kansanopisto, mikä lienee myös osaltaan vaikuttanut asiaan. Antolaisuus-liike on toiminut Irjanteella, silloin kun Antola eli ja oli vielä rehtorina. Näkyvää se kuitenkin on aina ollut. (mies, 1950)

Ruikan mylly toimi myös tärkeänä tapaamispaikkana. Siel tehtii kans pärei. Ja siel oli kauhee tupakisavu. Siel saatto mennä vuorokaus hyvi, ko jonot sitä vuoroonsa, se kävi joskus kolmeeki tuurii ja hevoskärryri tuli koko alueelt. (mies, 1933)

Kievaria piti Nieminen-niminen henkilö. Sil ol ain verho takana kuppi, joho hän lorautti ain pirtua, se jäi mun mieleen, ko mä olin tommone naskali. Ei mar, kyl sitä pirtua Virost tuotii, Luvian Pirskeriin sitä tuli kanistereis mereltä. Kievaris käytii kiertokoulua kans sillo joskus. (mies, 1922)

Emmää muista ko yhre kerra käyneeni kahvilassa tossa Irjanteella. (nainen, 1927)

Ei niitä tappeluita täällä mitään suuremmin koskaan ollu. Mut ihan joka ilta siellä käytiin kyllä kahvilassa juttelees kavereitten kanssa. Joillain oli pullo taskussa. Sitä pilsneriä siellä juotiin. Sulinin Veikko piti kahvilaa tossa Kylänpään leipomon lähellä. Mutta ei mun aikana ole ollut kauaa huoltoasemaa, taisin olla kymmenen, ku se loppui. (mies, 1924)

Meijeriä muisteli yksi haastateltavista seuraavasti: Meijerin nurkissa aina vähä kannut kolisi siin lastaussillalla. Parhaal kerral mullaki oli 54 kannua rattailla, ko vein maitoo. Sillo oli ne punnituskirjat ja ne piti ain järjestyksessä kaataa, et tiesi kenen maidot oli. Pluttanaa otettiin sit aina ite. Mut se loppu siin 60-luvulla se meijeri. Kuivalahreltki tuli lyhkäsempi matka tuora maitoo, ko täst. Täst piti mennä nii monneen suuntaan ja kiertää. (mies, 1924)

Taksi kuuluu myös olennaisena osana kylän palveluihin. Kutsutaksi edustaa nykypäivää. Kunta on järjestänyt autottomille vanhuksille mahdollisuuden päästä kirkonkylään ostoksille. Taksilla viedään myös pikkukoululaisia kouluun pitkien matkojen päähän. Ja joskus taksin apua tarvittiin siihen, kun lähdettiin hakemaan ”miestä väkevämpää”.

Taksit (3 kpl) toimivat aktiivisesti ainakin silloin, kun lähdettiin pulloa hakemaan. Poikamies-taksi Valto keräsi pyssyjä (n.200) ja lahjoitti ne museoon. (mies, 1950)

Kutsutaksi hakee kottoo ja vie kauppaan ja tuo kotiin parin tunnin päästä. Ei sitä helposti silti lähde jotain pikkuasiaa hakemaan kaupasta kirkonkylältä, kalliiksi se tulee. (mies, 1969)

Kerran yks isäntä sano, et ajetaas Kivikylän kautta Hautaan. Haudan kylä on Kivikylän jälkeen. (mies, 1969)

Pienessä kyläyhteisössä taksipalveluihin saattaa kuulua myös toisenlaista huolehtimista:

Eilen kävin yhden mukulan herättääs, ko ei ollu valmiina vielä. Kävin herättääs, aamupala jäi kyllä häneltä syömättä. (mies, 1969)

Mitä olisi kylä ilman koulua? Ennen Irijanteen läheisyydessä toimi kolmekin koulua – Harjun koulu, nykyisen Maatalousmuseon pihalla sijainnut koulu ja Huhdan koulu. Harjun koulu on lakkautettu ja sen on nyt yksityisomistuksessa. Maatalousmuseon alueella on nykyisin päiväkotia. Huhdan koulun ala-aste toimii yhä aktiivisesti, mutta yläasteelle ja lukioon mennään kirkonkylälle. Asukkaat kertovat erilaisia koulumuistoja eri vuosikymmeniltä seuraavasti:

Alakouluun menin vaan tien yli. Herätettiin 10 vaille yhdeksän ja sitte vaa yhdeksäksi kouluun. Samanikäisii mukulii oli kauhiast. Opettaja Kari-mamma (Martta) oli opettajana hyvin tiukka! Auta armias jos söit vaikka Sisu-pastilleja tunnilla. Patalapunkin pisti purkamaan – tätä et ole itse tehnyt, kun tämä on niin siististi tehty – tee ite! Siel oltiin ku hiiret pissalla, ku Martta tuli! (nainen, 1961)

Usein ko kello soi, ni mää nukuin viel sängys. Kiire tuli! (mies, 1927)

Sota-aikaan oltiin jatkokoulussa ehtoisin ja täyryi klasit peittää ehtoisin ja tämmöstä kamalaa. (nainen, 1925)

Hevosella vanhemmat kuskasivat Saharin sillan kautta kiertokouluun. Sama opettaja kulki kylästä kylään. (nainen, 1922)

Sanottii jottai et desanttei oli purotetu, kaks kerrallas oli ain partios ja sit lämmiteltii ain Harjun koulul välil. Joku lotista keitti jottai lämmint. Poimul oli palo, se oli semmonen suulin tapanen varasto. Sitä vartioo sit pirettii. (nainen, 1922)

Mustan taulun taa laitettii häppeemää koulussa, ko oli ollu vähä liian riehakas tunnilla. (mies, 1922)

Se oli tavallaan esikoulua se kiertokoulu. Itte vietiin maitpullo ja voileivät mukaan. (mies, 1917)

Lasten ja nuorten aika kului yhdessä ollen ja leikkien. Kylien asukkaat tunsivat toisensa, mutta oman kylän porukka tunsu erityistä yhteenkuuluvaisuuden tunnetta. Kylien välisiä tappeluitakin on käyty ”silloin ennen”, mutta koskaan ei kuitenkaan ollut kyse mistään vakavimmista yhteenotoista.

Mopoiässä tuli porukkaa vähän kauempaakin, poliisikin pysäytti mut joskus 10–11-vuotiaana ja sano, että koitas ny lykätä mopos kotiin. Joskus oli parikymmentäkin mopoa pörräämässä kylällä ja ikkunoista saatettiin huutaa, että menkääs nyt pojat pois! Likat olivat omis porukoissaan, ei ne sillai missää kulkenu, oli kai kavereittensa kanssa tai kotona. (mies, 1969)

Kosken rannal leikittii mukuloina eikä kenelläkään käyny mieles, et paikka on aika vaarallinen. Metsämansikoi oli kauheesti ja siellä oli iso kuusi, jonka alla pidettiin majaa lapsena. Vakavammat seurustelusuhteet löyty tansseista kauempaa, mutta viatonta seurustelua saattoi tuki olla kylän poikain kanssa. (nainen, 1961)

Keskenään tuolla joessa mukuloina oltiin eikä vanhemmat perrää kattonu. Tosa sillan alla sukelleltiin kaikki polkupyörän runkoja. Ilimatoja vaan sit nypittiin pois. (mies, 1969)

Joskus oli 52 vaatemyttyä joen rannalla, kun uimassa oltiin. Eikä ikänä ollu vanhempia vaaria pitämäs! (mies, 1922)

Pyhäkoulus käytti sillo pienenä, mut ei me sit nuorena missää Irjanteel oltu. Kotihippoi pidettii kotona. Letkajenkkaa meni ja keittiön lattial oli kauheet jäljet, koitettiin luutat lattiaa, mut ei se auttanut. (nainen, 1949)

Kylien rajalla asuminen saattoi tuoda eräänlaisia paineita sen asukkaalle: Mää ko olen siit rajalt Mullan ja Irjanteen, ni mun tartei ol kaikkein kans sovinnos. Et iha ko Harjun koulult ne ko kaars Kaukomäen suuntaa ja ne ko kaars Irjanteen suuntaa, ni jo niil saatoi ol kismaa. Meki mentii siel pitkin harjuu, ko siel oli semmost pikkust männikköö, ni karkkuu. (mies, 1917)

Turajärvelt lähti kymmenkunta poikaa iha vartavaste tappelee. (mies, 1917)

Huhdan pojil oli lakki päässä sillai lippa taaksepäin ja se oli merkinä siit, et he oli ommaa porukkaansa. Muut ei lakkii sillai erikoisesti pistäny. Ja sit ko kahvilat tuli tohe, ni sit tuli niitä tappeluita ja hankaluuksia siinä sotien jälkeen. (mies, 1922)

Enne siel oli semmosii isoi sakei, mut sit se tuli semmotteks tyhjäksi se Irjanne. (nainen, 1922)

Ruikan myllyllä oli sellane allas ja siellä käytiin uimassa. Ja sit ku oltiin uimas, niin kuultiin mopon ääniä ja Huhdan poikia oli tulos, sit vaan äkkii pois! Sillai sit tietysti ko käytti likoitten kans. Joki erotti sillo enne vanhaa, mut ei ennää. Me karattii tuol kaikiss santakuopis kakaroina. Kaukomäentie oli soratie, eikä siin paljo ollu liikennettä. Ain oltii jonku tykönä ja kaupast käytti hakees karkkia. Sit oli myymäläauto, mikä pysäs iha tähä. Irjanteen porukka oli enemmän siin kaupoil. Sit pyöräiltii paljon, Lavilan kioskil käytiin usein. Sit käytiin Kaukomäel, siel oli kaverei. Ne kävi Sydänmaalla koulua. (nainen, 1961)

Huhtalaiset oli ihan omaa sakkiinsa, ei niitä tuntenut lainkaan. Joki vaan jotenkin erottaa, aikuisena vasta sitten tuli tuttuja, mutta ei kouluaikana. (nainen, 1961)

Katavanmäessä, puskein juurell miehet kävei pelaamassa korttia. Monet näistä kortinpelaajista oli tukinuittajia, jotka tulivat kesäksi joelle töihin. Iltaisin vapaa-aikanaan he sitten pelasivat korttia siellä ja mukana oli myös kylän miehiä.

Naapurkylistäki tuli, rahapeliä pelattiin, sököä. Vähä saatto ääntä tulla, jos oli pulloa otettu – keskellä kylää oltiin, ihan vaan kedolla pelattiin, ei se niin tarkka ollu. Poliisi saatto tulla välist, rahapeli oli kiellettyä, rahat sit vaan piiloon. (mies, 1933)

Ei siihe aikaan Huhran porukka uskaltant Irjanteel men ko isos sakis. Sit otettii nyrkit heti. Ja jos sielt joku tänne eksy ni huonostin kävi. (mies, 1933)

Ni siel misä ny on santkuop, ni siel sit pirettii ja pojat toi kuorman rukkipahnoi sin sit ja sit ol se, et tuonoini pääsiäispäivän kon mentii kattoon, ni siel saatoi olla lämmint tuhkaa siin pahnakasas, ko Huhra pojat tuli ja polttiva Mullan poikain pahnat. Ja se ties sit sen, et seuraavan yön meni huhtalaiste pahnat. (mies, 1917)

Eräs haastateltavista muisteli marjastus- ja sienestysreissua, jolloin hevonenkin pääsi karkuun:

Röyskän tieltä lährettii puolukkaan, siel oli niit paljo. Kerra hevonenki karkas ja naapri otti sen kii ja toi sinne mettäl. Me pistettin huonost kii, ohjaksist vaan puun ympäri, ei sillai kuulu pistää. Sienet oli vaa marolakei, ei satakuntalaine sienist mittää ymmärrä. (nainen, 1925)

Kirjastoauto toimii nykyään kauppojen, kahviloiden ja muiden yhteisten paikkojen tapaamispaikkana:

Kirjastoauto on nykyään tapaamispaikkana, siellä ihmiset juttelee keskenään. (nainen, 1961)

Aina eivät kotikylän kulmat tarjonneet tarpeeksi viihdykettä ja silloin lähdettiin lähitieneen tanssilavoille tai suuleille pistämään jalalla koreasti. Matka taittui teitä pitkin – kuinkas ollakaan – useimmiten polkupyörillä. Välillä matkat saattoivat olla kymmenien kilometrien pituisia.

Hevoskyydeillä kuljettiin myös silloin tällöin. Jo puretulle Kisan lavalle, joka sijaitsi Irjanteella

Kämpäntien varrella, tultiin pitkienkin matkojen päästä Kuivalahdelta, Luvialta, Nakkilasta ja Kiukaisista. Irjanteen, Huhdan ja Mullilan kylien nuoriso lähti myös välillä kotikylältään kauemmaksi tanssimaan ja viettämään vapaa-aikaa yhdessä muiden kylien nuorison kanssa. Pitkät välimatkat eivät tuottaneet minkäänlaista päänvaivaa – sillä mentiin, millä keinolla matka mukavimmin eteni porukalla kohti määränpäättä.

Kisan lava perustettiin joskus 50-luvulla ja aika porukka meitä tuli polkupyörillä soratietä lavalle tanssimaan. Oli siellä mettässä paljon polkupyörii! Välliin mentiin Luvian kauttakkin takasin, jottain friiusteluja sielläkin oli. Viljo Liljan orkesteri oli oikein suosittu silloin. Kämpältä käännyttiinkin sitten Luvialle päin kotimatkal. Laitakarin kautta tultiin takas – tie oli sellane vanha kärrypolku, menee samaa reittiä aikailla kuin nykyään, jottai mutkii o suoristettu. Laitakarin lavalla ei tullu käytyy, siellä kävi enemmäki pariskuntii. "Imatran Inkeri" kuului jo hautausmaan kulmalta. Tappeluita ei ollu. Irjanteella oli kaksi poliisia ja vähäki ku horjahti, niin heti poistettiin ja jos männikössä pullo heilui, niin siit tuli sakko heti. Poliisi otti oikein kauluksista kiinni sillai että jalat nousi. Enää se ei onnistuskaan semmonen. (mies, 1931)

Kaukomäen ja Eurajoen työväentalot ja Lapin Salamakallio olivat ne suosituimmat paikat. Salamakalliolla oli kuule tunnelmaa! Panelian työväentalolla käytiin myös. Salamakalliolle oli kuljetus Kuivalahdelta ja sieltä se tuli sitten Irjanteen kautta hakemaan porukkaa. (nainen, 1961)

Suulitansseja pidettiin aikoinaan kesäisin mm. Peräkylässä, ja koska kioskeja ei ollut, niin erään kyläläisen kotona nostettiin ämpäri kaivolle ja janoiset tanssijat saivat käydä siinä juomassa vettä. "Ne kävei siin juomas, kunnei ollu mittää limsoi!" (nainen, 1930)

Kerran kävein Kisan lavall ja seisoin siin ovel ja rupes niin komia polkka soimaan. Siin oli yks naine ja kysy, et kuka tulis hänen kansas polkkaamaan. Mää sanoin, et tulen jos kelppaa. Ja sillo me lährettii ja meni komiasti! Toiset sanoj, et millai ten mänit, kon ei näkyne kon kaks konttii ja kummallali yks kontti kävi vaan maas. (nainen, 1925)

Oi joi, mäki olen Lapis käyny ja Kiukkaisis tansseis pyöräl. Ja sit muistan ko lähettii Eurast Kiukkaisii, ko siel oli paalit, ni pimiäil pyöril ajettiin siel, sitä mää olen ihmetelley jälkkeepäi. (nainen, 1922)

Tansseis me käytiin seurojentalol talvella ja kesällä Salamakalliolla. Linja-auto meni Irijanteelt ja sit Kakkosella Harjavallas ja Mäkilän suulis kans. Sit oli Hilasen suuli ja Koskenmäen suuli. (nainen, 1949)

Tansseissa käytiin työväentalolla kirkol ja Kuivalahrel ja polkpyöräl mentiin aina. Aina sovittiin sit mihin mentiin porukal ja joskus mentiin kuorma-auton lavallaki Paneliaan. Veikko Tuomen orkesteri oli hyvä. (mies, 1922)

Siel ja tääl oltiin nuorempana. Seurojentalo kirkol oli semmone paikka mis kokoonnui. Pidettiin sellaisia ohjelmallisia iltamia, tunti tanssia oli vaan lopus. Enne sotia järjestettii suulitanssei, Mäkilän suulil oltiin. Pyöril mentiin Nakkilan Karhulaan (seuratalo), Panelian paviljonkiin ja Kiukaisten seurojentalol. Ei se 25 kilometrii Karhulaan mikkää matka pyöräl ollu, välil oli aika kuoppastaki tiel. Sit käytii Eenokil ja enne sitä siin hiekkarannal. Areenal, siin oli hyvä lähdevesi. Siel oltiin yötä oikee siel Areenal, semmosii 4-hengen huonei. Sillo klopeina me otettiin sielt huone. Siin rannal oli myllynkivi ja siin luki, et "Ukkopekka istui tässä, silmä valppaana ulapalla". Enempää mää en sit muistakkaa, millai se lopputeksti meni. Jokaine toi tullessas viinaa, joku kyläs aina keitti. Tääl seurojentalon pihalki oli pitkä halkorivi siin metänpuoleisel syrjäl, juu ja siel pinos oli sit pulloi. (mies, 1917)

Sota-aikan oli kaikki huvit kielletty. Ja kyl poikain tartti huvitel, Röyskän suulil oltti. Semmoset tarkkailumiehet pitivä vaarin, ettei tanssei piretty. Mut kyl ne ties. Joku soitti suuharpul ja haitari ol. (mies, 1917)

Kisan lavalla käytiin, ko se o tosa lähellä. Siellä oli ain se korttisakki kans pelaas ulkona. (mies, 1924)

Jymy oli Irijanteen oma yhtye ja se soitti usein Kisan lavalla. (mies, 1950)

Eikä matkoja kilometreissä laskettu: Ei Eurajoen ja Kiukkaisten rajalt tänne pali matkaa oo. (mies, 1924)

Joskus välimatkat olivat sen verran pitkiä, että matka tehtiin linja-autolla. Irjanteen kautta pääsi joskus suoraan aina Helsinkiin asti. Linja-auton kuljettajat tulivat kyläläisille tutuiksi ja heille annettiin joskus asioita hoidettavaksi, vaikka ei itse linja-auton kyytiin astuttaisikaan.

Topi ajo linja-autoo Hinnerjoelt ja se oli kans semmonen kauhee ystävälline miäs. Kuulemma muijakki vei joskus lankaa malliks, et ko hän Porrii meni, ni tois tämmöst lankaa. Ja Topi passas ja toi! Koko tämä Hinnerjoen Porin välil ni naisväki pysäytt auton ja sano et tuas mull sitä ja tätä takasi tullessas. Palkaks hän sai kiitoksia. Se oli niin kova kiittämään, et ain ko autostaki lähti ni, kiitos, kiitoksia vaan paljon, kiitos sano Topi ain mont kertaa. (nainen, 1930)

Joskus kon meni Raumal linja-autol, niin välili kirkonkylän ylämäess käsketti ämmät lykkäämää, ko ei jaksan moottor vettä, se oli sil puukaasul kon ne meni. "Arvoos on noussu Suomen puu, bensiinin hajukin jo unhottuu!" Sillai me lauletti! Jos ny tulis semmonen aika, niin nuoret pyörryissii. (nainen, 1925)

Joskus Irjanteelt pääs suoraan linja-autolla Helsinkiin ja matka kesti päivän, koska se kiers kaik! (nainen, 1929)

Juhlapyhien aikaan, eritoten pääsiäisenä, kylällä järjestettiin yhteisiä tapaamisia juhlan merkeissä. Joskus kylä oli niin elävä ja valoisa, että kylän asukkaat lähtivät ihan vain ihastelemaan kaupan ja tien varren valoja. Nyt kun kauppoja ei enää ole, on kylä hiljentynyt ja pimentynyt eikä entisaikojen tapahtumia ole kuin vain ihmisten muistoissa. Yhteiset tapahtumat keräsivät aikoinaan kyläläisiä yhteen ja niitä on mukava muistella jälkikäteen.

Ne on kaikki nyt niin rumia ne kaupan nurkat. Ennen ihmiset kävelivät tiellä katsomassa joulun aikaan kauppojen ikkunoiden koristeluja ja jouluvaloja, oli semmost niinku elävää. (nainen, 1936)

Katavamäel oli helavalkeet ja siin oli sit semmone paikka, et siel tapeltii. Nuoret miehet ja ko pullohenki oli joukos kans, ni kyl sen tiäs, millai kävei. Sillo kylä pojat kokos kaikkee käytöst poistettuu puutavaraa ja sit kon kaupat myivä tervaa

semmosis tynnyreis siihe aikaa, ja sit ko ne tyhjeni, ni nuore miehe ostiva ne. Ni semmone 200 litran puutyynyri ja terva sisäl, ni se ol komiat valut siel. Ni irjannelaisten helavalu oli siin ja huhralaise polttivat Toivelis, mut pienemmäl mital kuiteski. (mies, 1917)

Kiirastorstaiehtoona mentii Saarenmaan keinul, ko siel ol semmonen vanha perinne ja nuoriso kokoonnui siel, meit oli ihan satamäärin. (nainen, 1949)

Eläimet ovat aina myös aina kuuluneet tavalla tai toisella kyläkuvaan. Ennen niiden olemassaolo oli paljon näkyvämpää kuin nykypäivänä. Kissoja ja koiria oli lähes joka talossa. Koirat kulkivat vapaina ja kissa piti olla jo pelkästään sen vuoksi, että se piti nurkat puhtaina hiiristä.

Ei kissat eres tullu sisäl, niil annettii navettakeittiös maitoo. Ne pyyrystivä ite ruokansa. (nainen, 1949)

Kissoja oli vähä joka huushollis ja ei tullu mieleenkään, et kissoja sisäl pirettäs. Ja kyläkoiria oli paljo ja ne men kauppa ja joka paikkaa, kon ovi oli auki. (nainen, 1961)

Tupa- ja navettakissa ol iha eri juttu. (mies, 1917)

Kerran yöllä herättiin ja sanoin, että ajattel - lehmä huutaa meen pihal. Ja mennään kattomaa, nii monta lehmää meen pihall! Olivat laitumelt päässeet. Oravii ja ruskoii oli kans aina pihal. (nainen, 1929)

Koirat kulki iha laumoittain vapaana sillo ennen tiellä. (nainen, 1936)

Koirien louskuttamisesta ei riitoja tullut, mutta joskus naapurin lehmät pääsi kaurapellolle ja se vähän hiersi. Ennen sottaa jo vietiin lehmät mettään ja sit käytiin kattoos ons ne tullu alas. Ja jos oli, ni sit ajettiin takas. Ja kauhiast pelättiin, et jos joskus tuli auto, ko sitä ne lehmät pelkäs. Ei niit silti juur koskaan tullu. Ja joskus kävei sillai et jonku lehmää ei lainkaa tullu ja sit mentiin sin ja siel oli oikke hyvä polku. Kyl kaikki ain löyryi. Ne meni sienten peräs niin kauhian kauas. Ihan yhreksää asti ehtoost eikä viel olttu tultu. Juu, sieniä ne söi. Juu, se oli ainane homma ain hakkee ehtoost.

Kyl se varmaan kauas kuuluj, ku niit huhuil siel mettäs. Kyl ain omas tunnisti ja ainaki lehmä tunnisti omistajas. (nainen, 1937)

Kylissä on asunut myös henkilöitä, jotka olivat aikansa persoonia ja nämä henkilöt ja heidän tekonsa ovat vieläkin kyläläisten mielissä. Kaikki tällaisia niin sanottuja kyläpersoonia ei välttämättä ole edes henkilökohtaisesti tavattu. Edesmenneiden tarinat elävät silti yhä muistelukerronnassa ja näiden tarinoiden kautta kuulijoille saattaa muodostua hyvinkin selvä mielikuva niistä henkilöistä, joita ei enää ole. Sukupolvet vaihtuvat, mutta tarinat elävät.

Töplän Miina oli yks kyläpersoon. Vähän oli kiero ja oikein ei tykätty, kun oli niin kova kreetuumaan. Kerranki oli trenki tosa ja Miina tuli vastaan, ku trenki ajo nauriita siin sontrattail. Miina sano kohdalla, että oi, voi: heit ny köyhää nauriil ja trenkii vähä harmitti ja otti oikein ison nauriin ja heitti sil Miinaa suora pähän ja Miina kaatus ja huusi, et emmää suo nii hulluks luullu, et sää heität! (nainen, 1930)

Toinen hauska oli Arvosen Hannes Santalasta. Oli kova kuunteleen radioo ja keräs kasveja. Oli luonnonparantaja. Mut paranteli vaan ittees. Diakonissat kävei siel siivos ja jonku täyry ain jallittaa Hannes pihal, et sais siivottuu sisäl. Siel ei parantunt mittää hävittää. Sil oli vanhat maitopurkit pinos. Apteekkii ko se meni, ni kaik myyjät oike pelkäs, ko se kest ain kaks tuntii. Ko se seiso tiskin takan ja mietei. Kaupal meni ain hiuka vail viis ja oli sit pari tuntii, vaik kaup oli jo menny kii. Hän hunteeras ja ajattel, et mitä hän tarveis. (nainen 1937 ja nainen 1930)

Joskus Hannes oli leikannu yhden pojan hiukset ja se oli ku kuspott koko pää. Poika tuli kottii ja sano et mihi hä ny tän kans mennee! (nainen, 1930)

Ja Jemina aina laulo, niin paljo laulo kansanlauluja, ku se meni hevosel pitki tietä. Hän oli erinomainen laulaja ja kova puhumaan. Kuka on tämä ihana Suomen nainen? -oli presidenttikin ihmetelleyt Kultarannas, kun Huhdan pienviljelysyhdistys vieraili joskus siellä ja Jemina oli pitänyt siellä puheen. (nainen, 1937)

Kohnaan oli tullu emäntä Triibun talosta, Karoliina nimeltään ja oli oike vahva täti. Isäntä oli ollut kyläl juopottelemassa ja emäntä oli hakenut miehen kottiin ja kantanu hänet sylissään. Isäntä oli ottanut portin pielistä kiinni ja emäntä oli vaan riuhtassu niin, että isännän kädet olivat ihan verillä. Kovin noloa se ol, ku kylän muut isännät näkivä sen. (mies, 1927)

Kneekus oli kyläpersoona, oli kova ryyppäämään kans. Oli kaikkien tunnettu ja erikoinen ihminen, ei paha millään tavalla. (nainen, 1936)

Kylällä pitää olla myös omat kummituksensa ja kauhutarinansa. Kylän pienempiä asukkaita saatettiin yrittää ”ojentaa” myös pienen pelottelun avulla – tosin lopputulos saattoi olla juuri päinvastainen.

Kerran Kassu, se oli jottai viiden kuuden vanha, tuli myöhään pimiäs kotiin, oli kyläs solkottaas paha pyöräns kans ja isäntä päätti, et hän vähä peljättää ja meni siihen tien viereen kontalleen ja rupes möriseen siel. Kassu pysäs ja kysy – ooksää kännis vai? (nainen, 1930)

Ja jokirannas oli verinäkkejä – ne ottaa mukulien kättee kii ja vettää vettee! Niit mukulat pelkäs. Ne oli oike piru suurii ne verinäkit. (nainen, 1925)

Kerran oli siel (Ruikan myllyllä) puhut jottai pelkkäämisest ja Kuivalahrelt oli sit tullu joku tuomaan ja jottai oli rehvascellut nin kovast ja kotimatkal sielt oli sit haurast (Kuivalahdelle mentiin hautausmaan ohi) noussu valkonen haurankaivaja ja sillo se läht sit nii pali ko hevosest pääsi! Sil haurankaivajal oli semmonen rönpait (pellavapaita) pääll ja yöl oli viileempää kaivaa, ko se oli nii kuuma kesä, sen takkii se siel yöl oli siel hautausmaal hautaa kaivaas. (nainen, 1937)

Se pump vett kaivost se kummitus – kyl sillai oli kuultu! (nainen, 1930)

Monen kyläläisen muistoissa on joitakin sota-ajan tapahtumia kylässä. Muistelijat ovat silloin olleet pieniä lapsia tai nuoria neitoseja tai miehenalkuja. Miehet olivat sodassa ja arjen ylläpitäminen oli pääosin naisten vastuulla.

Aina kun sota-aikaan tiellä tavattiin, niin kyseltiin yhdessä, että kos se sota oikein loppuu?! Ei siin oikein semmost lapsuutta ollut, töitä, töitä vaan tehtiin ja ei siin leikkiin ehtiny tai saatikka olis jaksanukkaa! (nainen, 1930)

Kävein vuoden Harjun koulua vuoden sodan aikana (1939). Matkaa oli yli 5 kilometriä ja pakkasta lähes 40 astetta ja aikamoista tarpomista se oli. Aurauksista ei ollut tietookaan. Peräkyläntietä pitkin siitä Huhdantielle ja sitten koulutielle, matka muistuu vieläkin hyvin mieleen. Ja Huhdan koululla jaettiin sota-aikana hammasharjaa ja – tahnaa, mikä oli lähetetty Ruotsista. Se oli kauheaa ihmettelemisen aihe! (nainen, 1930 ja nainen, 1937)

Sota-aikaan saksalaiset sotilaat poikkesiva aina meillä ostamassa kananmunia matkalla Raumalta Poriin. Äiti laitto aina pöydän koreaksi ja saksalaiset söivät aina pöydän tyhjäksi. (mies, 1927)

Sodan jälkeen kansanhuollost tuli tiedot, kui paljo perunaa pistettä maaha! Välil se kävi iha ruoron päälle, ku niitä kaivettii syksyll, ku oltii pellol vaa. Ei sillo paljo nukuttu, siin oltiin työssä kii, se oli sodan jälkeen kauhiita. Mut ei se nii kaameet ollu ko sota-aika. – kansanhuollosta tuli aina lissä jottai pranttiä, enemmän tuli ain jottai luovuttaa. (nainen, 1925)

Lentokoneet meni tost iha, nähtii punaset tähret persees, noi männyt oli iha pienet sillo, nähtii ko pojat ohjaskeli vaan. Ja me oltii mukuloi ja pelattii ja kohkattii tos tiel ja sit ko tuli hälytys, ni mentiin mettää, ko mettä on niinko turvallisempi. Oi kauhiia, oi voi sentään! Vankan talos oli Viipurin lastenkoti sodan aikana ja aikalaila mukulii. Kävelivät ja kiersivät täs tiel ain ja sit Saharin sillan yli. Kaksi hoitajaa niil oli. (nainen, 1925)

Kylien ainutlaatuinen murre on joskus tuottanut ongelmia kuulijoilleen. Sanoja lyhennetään lopusta tai keskeltä; ”mitä sitä kirjaimia tuhlata tarvitsee, kun kerran vähemmälläkin selviää”, tuumii eurajokelainen. Kylän nimi saattaa myös toisinaan antaa pohtimisen aihetta.

Kui Mullilast tarttee Sonnilaan (Kokemäelle) muuttaa? Pappkin ihmetteli!
(mies, 1922)

Mullilan likka ko meni naimisii, ni häne sulhases oli Kokemäjelt, Sonnilast. Ja se kuulutus luettii sit saarnastuolis, joo. (nainen, 1922)

Mullilaa sanotaa Mullaks. Joku Mullan mies oli kerra Rauman toril myyny perunii ja tot kai kaupunkilaine kyseli, et mist nämä on tullu? No Mullast, vastas myyjä. No tot kai ne mullast o, mut mist ne tullu?!! (nainen, 1922)

Maisema ympärillä on vuosien varrella muuttunut joidenkin mielestä kovastikin ja toisten mielestä vain vähän, mutta haastateltavien mukaan ”tie on ollut aina siinä, missä se nytkin on”. Uusia rakennuksia ei tähän maisemaan ole juurikaan ilmestynyt viime vuosikymmenien aikana. Vanhoja taloja on pikemminkin laajennettu, mutta uudisrakennus ei ole ollut mitenkään yleistä näissä kylissä ja näiden teiden varsilla. Rakennuksien käyttötarkoitus on saattanut muuttua, mutta tie on ja pysyy.

Tietä käytetään erilaisin kulkuvälinein kuin ennen. Aikakaudet tuovat muutoksia niin katukuvaan kuin tien käyttöön. Siinä missä linja-autoliikenne oli vilkasta ennen, on raskasliikenne vallannut tien tänä päivänä. Nuoriso ei enää kulje jalan tai polkupyörällä siinä määrin missä ennen. Vilkaasti liikennöity tie ei ole enää niin turvallinen.

Joo, toi on hyvä mutkane tie päästellä vähä kovempaa toi Huhdan tie. Ja rekatki menee kyl aika vauhtii ja samanlailla tonne Kekkilään ne päästelee lujaa. Että kyllä sitä liikennettä on juu, ainakin kesäaikaan. Ja sillo ko rekka-auto meni sopivilla

kierroksilla, ni ikkunat kyllä tärisi, ennen ko uudet vaihdettii. Tää tie on joskus menny ihan tästä pensasaisan takaa. (mies, 1969)

Raskasliikenne on lisääntyny kyl huomattavasti näillä teillä! (mies, 1922)

Ei siel ulkon pimeen aikan voinu olla, kunnei siel ollu mitään katuvaloi, ei edelleenkään oo. Ja se on aika vilkasliikenteinen se tie, ko sinne Kekkilää menee rekkoja. (nainen, 1949)

Autot ajaa lujaa, vaikka rajoitus on 40 km/h. Joskus meni jonku torpan seinä... (nainen, 1930)

Keväällä on aina tiellä rekkarallia, kun Kekkilään menee rekkoja turvetta hakemaan. Ja sitten menee konttikuljetuksia Suomiselle Nakkilaan. Vuosina 1953–54 alettiin rakentaa Pori-Rauma -tietä Kämpältä ja silloin autot tulivat Irjanteen kautta, kun menivät Raumalle. (mies, 1931)

Millai ny satus mutkat sopimaan, mut kyl se nykyistä tietä seuraili (vanha Raumantie). (mies, 1933)

Kyl täs paljo auttoo mennee ton Olkkiluoto, kai niit tullee Harjavallast tai Nakkilast. (nainen, 1937)

Tie on ollut koko ajan samanmallinen niin kauan kuin muistan. Huhdantie on mennyt Raumalta Ulvilaan. Se on Salpausselän sivuhaaraa ja sitä on kutsuttu myös ruumistieksi, kun kirkkoon tuotiin haudattavia. (mies, 1950)

Talot muuttuvat, tie ei! Sääli, että niin monet rakennukset kaupan lähellä ränsistyvät ja maisema häviää. Kotiseutuyhdistyksenkin väki vanhenee ja tietokone-aika on vienyt ihmisten mielenkiinnon pois tällaisista asioista. (nainen, 1951)

Ei täällä maisema kauheesti oo muuttunut, eniten on muuttunut toi meijeri tosa. (nainen, 1927)

Kuule, se maisema on sit niin palt muuttunu, et se on sit oikee tosi! Ei ollu muut kon pappilan suul jossain näil paikoil ja sit ol toi vanha kunnantalo. Sit ol vaan pelkkää peltoo. Metsolan alue ol oikee hyvää hirvimaisemaa. Mut ei oo enää. (mies, 1917)

Toi silta on tossa jo toine silta. Emmä sitä vanhaa siltaa oikee muistakkaa. Vesi sen vanha silla tavallaan hajotti. (mies, 1924)

Nykyakan nuoriso ei Irjanteelle jää, et se on muuttunut, ne menee kirkonkylälle. Ja mopoautoilla mennään. Eipä juurikaan täällä kylällä nuorisoa näy. Hiukan nuoremmat kokoontuu nuorisotalon pihalla, semmoset 10–12-vuotiaat. (nainen, 1961)

Pienessä kyläyhteisössä tunnetaan talot ja ihmiset. Maisema ympärillä muuttuu väistämättä. Asukkaat vaihtuvat, mutta tie on ja pysyy. Tie ylläpitää yhä edelleen sosiaalisia suhteita, vaikka tietä pitkin ei enää kuljettaisikaan kylän kauppoihin, kahviloihin tai muihin tapaamispaikkoihin. Nyt kyläläiset lähtevät tapaamaan tuttaviaan kauemmas tietä pitkin kohti Eurajoen keskustaa. Tien kautta kuljetaan eteenpäin, mutta tie tuo asukkaansa myös aina takaisin omaan kyläänsä. Uusien sukupolvien myötä syntyy taas uusia tarinoita, joita jälkipolvet kertovat toisilleen. Tarinat elävät, kylä elää ja tie vie tarinoita eteenpäin.

Kesäisin istun tosa keinulla, kun lämmin ilma on ja kattelen kylälle päin. Joku sitten aina poikkee, kun näkee tieltä, että siinä istuskelen. (mies, 1931)

Yhteenveto

Tarinoita teiden varsilta kertoo Irjanteen, Mullilan ja Huhdan kylän asukkaiden kokemuksista tien varrella. Tien historia ja nykyisyys ovat osa asukkaiden historiaa ja elämää, ja ympäristön muutoksilla on ollut vaikutuksensa heidän kokemuksiinsa tien varrella. Haastateltavista osa on jo muuttanut pois entisestä kotikylästään, mutta muistot kylätiestä eivät ole kadonneet mihinkään. Kylässä yhä edelleen asustavat muistelevat mielellään mennyttä aikaa, sitä aikaa, jolloin kylässä toimi vielä paljon erilaisia palveluita, ja jolloin yhteisöllisyys oli selkeämmin havaittavissa. Kauppojen ja muiden julkisten palveluiden puuttuminen on vaikuttanut muun muassa siihen, että samanlaista sosiaalista kanssakäymistä ei kyläen muiden asukkaiden kanssa enää ole. Kauppaan ei enää voi piipahtaa vain tapaamaan tuttujaan ja vaihtamaan ajatuksia.

Kirkon seudulla toiminta sitä vastoin on vielä ainakin kesäaikaan vilkasta. Museoalueella vierailee matkailijoita ja kirkossa järjestetään jumalanpalveluksia. Kyläläisille kirkon seutu on osa arkipäivää, eikä siihen kiinnitetä sen kummemmin huomiota. Alueesta ollaan kuitenkin ylpeitä ja sitä hoidetaan talkoovoimin. Haastateltavien kertomuksista oli selkeästi aistittavissa ylpeys omaan kotiseutuunsa ja siihen, että he ovat osa tiivistä yhteisöä. Toisista ihmisistä välitetään, vaikka heitä ei enää niin usein tavattaisikaan. Elämä tien varrella jatkuu, vaikka ympäristö muuttuu ja asukkaat vaihtuvat. Uusien sukupolvien myötä syntyy uusia tarinoita teiden varsille ja vanhat tarinat jatkavat elämäänsä sukupolvelta toiselle.

Lähteet:

Finlex [www] <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990523>. 4.9.2011

Heino, Ulla: *Talonpoikien ja kartanoiden Eurajoki 1300-luvulta vuoteen 1721. Eurajoen historia 1.*
Heino, Ulla & Luoto, Jukka & Salo, Unto. *Eurajoen kunta ja seurakunta.* Gummerus, Jyväskylä 1987.

Häyrynen, Maunu: *Rantatietä pohjoiseen.* Teoksessa: Häyrynen, Maunu & Lähteenmäki, Mikael (toim.): *Pohjanlahden rantatie – Ratsupolusta rannikon matkailutiekseksi.* Turun yliopisto, Kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen koulutusohjelman julkaisuja XV. Pori 2009.

Kuula, Arja: *Tutkimusetiikka: aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys.* Gummerus, Tampere 2006.

Lähteenmäki, Mikael: *Pohjanlahden rantatie.* Teoksessa: Häyrynen, Maunu & Lähteenmäki, Mikael (toim.): *Pohjanlahden rantatie – Ratsupolusta rannikon matkailutiekseksi.* Turun yliopisto, Kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen koulutusohjelman julkaisuja XV. Pori 2009.

Sintonen, Teppo: *Etninen identiteetti ja narratiivisuus. Kanadan suomalaiset miehet elämänsä kertojina.* Yliopistopaino, Jyväskylä, 1999.

Taivaallinen taukopaikka [www]: <http://www.taivaallinentauropaikka.fi/rukouksia-matkallesi>. 20.8.2011.

Liite 1

TEEMALISTA

- haastateltavien perustiedot (syntymävuosi, kuinka kauan asunut, onko syntyperäinen vai ei, kuinka monta sukupolvea on asunut kylässä)
- kulttuurimaiseman merkitys asukkaille (Irlanteen kirkko, Ruikan mylly)
- palvelut tien varrella – mitä on ja mitä ennen oli (kaupat, kioskit, baarit, taksit jne.)
- koulut
- lapset ja kylätie
- kotieläimet ja kylätie
- tien muutokset (liikenteen kasvu, asfaltointi jne.)
- mitä ikkunastani on näkynyt ennen
- elettyä elämää kylässä – vuotuisjuhlat, perinteet, kyläyhteisö ja yhteisöllisyys
- tien varrella tapahtunutta – muistelua eri vuosikymmeniltä eri näkökulmista
- ”tie vie pois, mutta tuo myös takaisin kotiin” -ajatus
- vapaata keskustelua – kertojan ääni kuuluviin

Liite 2

Turun Yliopisto

Kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen koulutusohjelma

PL 124

28101 PORI

TALLENNETUN HAASTATTELUAINEISTON KÄYTTÖLUPA

Haastatteluaineiston keruu liittyy kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen koulutusohjelman Pohjanlahden rantatie -matkailutiehankeeseen. **Aineiston tarkoituksena on kartoittaa tarinoita tien varsilta, asukkaiden historiaa ja elämää sekä ympäristön muutoksia.**

Käyttölupa toimii todisteena siitä, että haastattelijalla on pyytänyt haastateltavalta luvan äänitteen käyttöön. **Lupa ei ole sitova**, vaan haastateltavalla on oikeus halutessaan perua lupa aineiston käyttöön. Haastattelijalla sitoutuu käsittelemään aineistoa niin, ettei se loukkaa haastateltavien yksityisyyden suojaa. Aineistoa säilytetään koulutusohjelman kokoelmissa.

Ympyröi vastauksesi.

1. Turun yliopiston kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen koulutusohjelman

Pohjanlahden rantatie -matkailutiehanke saa käyttää aineistoa tutkimuksiin ja hankkeen julkaisuihin (esim. internet).

Kyllä/ Ei

2. Haastateltavan nimen saa mainita.

Kyllä/ Ei

3. Aineistoa saa käyttää jatkossa myös muihin koulutusohjelman tutkijoiden tutkimuksiin.

Kyllä/ Ei

Paikka ja päivämäärä: _____

Haastateltavan nimi ja yhteystiedot

Haastattelijan nimi ja yhteystiedot

Haastateltavan allekirjoitus

Haastattelijan allekirjoitus

Liite 3

Haastateltavat:

Sukupuoli	Syntymävuosi	Kylä	Syntyperäinen/Ei syntyperäinen asukas
Mies	1917	Mullila	syntyperäinen asukas
Nainen	1922	Mullila	syntyperäinen asukas
Mies	1922	Mullila	syntyperäinen asukas
Mies	1924	Mullila	syntyperäinen asukas
Nainen	1924	Irjanne	ei syntyperäinen asukas
Nainen	1925	Mullila	ei syntyperäinen asukas
Mies	1927	Irjanne	syntyperäinen asukas
Nainen	1927	Mullila	ei syntyperäinen asukas
Mies	1929	Irjanne	ei syntyperäinen asukas
Nainen	1930	Huhta	syntyperäinen asukas
Mies	1931	Irjanne	ei syntyperäinen asukas
Mies	1933	Huhta	syntyperäinen asukas
Nainen	1936	Irjanne	ei syntyperäinen asukas
Nainen	1937	Huhta	syntyperäinen asukas
Nainen	1949	Mullila	syntyperäinen asukas
Mies	1950	Irjanne	syntyperäinen asukas
Nainen	1951	Irjanne	ei syntyperäinen asukas
Nainen	1961	Irjanne	syntyperäinen asukas
Nainen	1961	Mullila	syntyperäinen asukas
Mies	1969	Mullila	syntyperäinen asukas